

KARİYER PLANLAMA; ÜLKENİN EKONOMİK İTİBARI VE KARİYER KAYGISI AÇISINDAN BİR İNCELEME

CAREER PLANNING; A REVIEW OF THE COUNTRY'S ECONOMIC REPUTATION AND THE ROLE OF CAREER ANXIETY

Hasan Sadık TATLI⁽¹⁾, Halim KAZAN⁽²⁾, Volkan ÖNGEL⁽³⁾

Öz: Araştırmanın amacı, iktisadi idari bilimler fakültesindeki son sınıf öğrencilerinin kariyer planlamasında ülkenin ekonomik itibarının ve kariyer kaygısının etkisinin belirlenmesidir. Araştırmanın örnekleme, bir devlet üniversitesinin kamu yönetimi, işletme ve iktisat programlarındaki 129 son sınıf öğrencisidir. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu, verilerin analizi için ise SPSS 21 paket programı kullanılmıştır. Verilere faktör analizi, güvenilirlik analizi, tanımlayıcı istatistikler, korelasyon analizi ve regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırmada öğrencilerin düşük düzeyde kariyer kaygısı yaşadıkları, ülkenin ekonomik itibarını olumsuz olarak algıladıkları ve bir örgütte sabit kariyer yapma planlarının olmadığı görülmüştür. Ülkenin ekonomik itibarının ve kariyer kaygısının öğrencilerin kariyer planları üzerinde düşük düzeyde etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler; Kariyer, Kariyer Kaygısı, Ülkenin Ekonomik İtibarı, Sabit Kariyer, Sınırsız Kariyer.

Abstract: *The aim of the research is to determine the impact of the country's economic reputation and career anxiety in the career planning of senior students in the faculty of economics and administrative sciences. The sample of the research is 129 senior students in a public university's public administration, business, and economics programs. The questionnaire was used to collect data, and SPSS 21 package program was used to analyze data. Factor analysis, reliability analysis, descriptive statistics, correlation analysis, and regression analysis were used to analyze the data. The research concluded that the students have a low level of career anxiety, perceive the country's economic reputation as negative, and do not have any hard career plans in an organization. It was determined that the country's economic reputation and career anxiety have a low impact on students' career plans.*

Keywords; *Career, Career Anxiety, Economic Reputation of the Country, Protean Career, Boundaryless Career.*

JEL: B30, M12

1. Giriş

Kariyer seçimi, bireylerin erken ergenlik dönemlerinde başlayan ve yaşam refahını doğrudan etkileyen bir süreçtir. Son yıllarda aileler de aktif şekilde kariyer seçiminde rol almaya başlamıştır. Whiston ve Keller (2004) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, bireylerin yaşamlarının (çocukluk, ergenlik, genç yetişkinlik, üniversite öğrenciliği ve yetişkinlik dönemlerinde) ailelerinden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ailenin mesleki yapısı, aile ile olan ilişkilerin yapısı (sıcak, destekleyici, özgürlükçü, ilgili) bireyin kariyer kararı üzerinde etkilidir. Bireyin kariyer belirlemede yalnızca aile etkili olmamaktadır. Alanyazında yer alan kariyer seçimi ve planlamasını etkileyen faktörler şu şekildedir; yaratıcı özyeterlilik (Storme

⁽¹⁾Beykent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Programı; hasantatli@beykent.edu.tr; ORCID: 0000-0003-1918-3188

⁽²⁾İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İşletme Programı; halim.kazan@istanbul.edu.tr; ORCID: 0000-0002-9234-6214

⁽³⁾Beykent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Programı; volkanongel@beykent.edu.tr; ORCID: 0000-0001-8881-2465

Geliş/Received: 07-04-2020; Kabul/Accepted: 19-10-2020

ve Çelik, 2017); bireyin fizyolojik ve psikolojik durumu (Boysan ve Kağan, 2016), mesleki adanmışlık, kariyer-yetenek uyumu, kariyer geçişi (Ghosh ve Fouad, 2016), özsaygı, etkin karar verme, büyük seçimlerde öz-uyum, kariyer belirsizliği (Lin vd., 2016), kariyer uyumu Stauffer vd., 2019) umut, iyimserlik, yaşam doyumu (Santilli vd., 2017) umut, (Yoon vd., 2019) çok yönlü kariyer, sınırsız kariyer (Paksoy vd., 2017), kariyer kaygısı (Pisarik, vd., 2017; Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz, 2018; Tsai vd., 2017; Takıl ve Sarı, 2019; Hu vd. 2018), mesleki bilgi (Pesch vd., 2018), kişilik özellikleri (Overacker vd., 2018), kariyer kararsızlığı (Downing ve Nauta, 2010; Tokar vd. 2003 Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz, 2018) özyeterlilik (Chiesa, vd., 2016).

Klehe vd. (2012), ekonomik dalgalanmaların olduğu dönemlerde, bireylerin kariyerlerini yeniden planlayarak değişikliklere adapte olabildiklerini ve bireylerin aslında kariyer planlamada proaktif olduklarını ifade etmektedirler. Kanfer vd. (2001) ise ekonominin olumsuz algılandığı dönemlerde bireylerin yeni bir kariyer arayışında olabildiklerini özellikle gençlerin yeni girişimler peşinde olabileceklerini ifade etmektedirler. Alanyazın incelemesi sonucunda araştırmanın sorusu şu şekilde oluşturulmuştur; sosyal bilimler alanında eğitim alan son sınıf öğrencilerinin ülke ekonomisi hakkındaki algılamaları ve kariyer ile ilgili kaygıları (meslek kaynaklı ve aile kaynaklı), öğrencilerin gelecekte olmayı planladıkları kurum/kuruluşta sabit kalma ya da farklı seçeneklere yönelme niyetini ne düzeyde etkilemektedir? Araştırmanın amacı ise; iktisadi idari bilimler fakültesindeki son sınıf öğrencilerinin kariyer planlamasında ülkenin ekonomik itibarının ve kariyer kaygısının etkisinin belirlenmesidir.

2. Çalışmanın Kavramsal Çerçevesi

Kariyer kavramı, Super (1980) tarafından bireyin hayatı boyunca oynadığı rollerin birleşimi ve rollerin sıralaması olarak tanımlanmaktadır. **Kaygı**, Barlow (2002) tarafından, bireylerin olumsuz duyguları, endişe veya korkularıyla ilişkili olarak ortaya çıkan, kan basıncında değişme, terleme, titreme, gerginlik, olarak tanımlanmaktadır. **Kariyer kaygısı** Mallet (2002) tarafından bireyin planladığı toplumsal statüyü devam ettiremeye tehlikesine bağlı olarak yaşadığı sosyal kaygılar şeklinde ifade edilmektedir. Bireylerin yaşadıkları ülkenin ekonomik yapısı ve işleyişi hakkındaki görüşleri **ülkenin ekonomik itibarını** oluşturmaktadır. **Sabit kariyer niyeti**, sınırsız kariyer kavramının bir boyutunu oluşturmaktadır. Sınırsız kariyer, bireyin tek bir örgütle sınırlı kalmayarak geleneksel kariyer yapılarının dışına çıkmasını ve örgütler arasında rahatça geçiş yapabilmesini ifade etmektedir (Defillippi ve Arthur, 1994). Araştırmada kullanılan şekli ile sabit kariyer niyeti Paksoy vd., (2017) tarafından kişinin bulunduğu örgütte kalarak kariyerine devam etme isteği olarak tanımlanmaktadır.

Alanyazında yapılan çalışmalar sonucunda kariyer kaygısı, ekonomik algılar ve kariyer planlaması arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Akoğlan Kozak ve Dalkıran (2013) tarafından yapılan araştırmada ekonomik algının kariyer planlama üzerinde etkili olduğu, bireylerin geleneksel yapı ile kariyer planlaması yaptıkları, ekonomik konjonktürün kariyer plandan daha önemli olarak algılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Solmaz vd. (2012) tarafından yapılan araştırmada bireylerin otonom kişilik yapıda olmasının kariyerlerini bağımsız şekilde planlamalarını sağladığı, sosyotropik olan bireylerin ise çevrenin etkisi ile kariyer belirleme çabasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine benzer konuda Akşit Aşık (2017) tarafından yapılan araştırmada sosyotropik kişilik özellikleri ve otonom kişilik özelliklerinin örgütü

benimseme üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrılık kaygısı yaşayan özgürlükçü bireylerin örgütte sabit kalma eğiliminde olmayacakları sonucuna ulaşılmıştır. Kart (2011) tarafından yapılan çalışmada, ekonomik sistemlerin bireyin geleceğinde belirsizlik, risk ve güvencesizlik meydana getirdiği, bu nedenle çalışanların buldukları örgütlere zorunlu şekilde bağlılık gösterdikleri ifade edilmiştir. Ulaş ve Özdemir (2018) tarafından, öğrencilerin kariyer engeli olarak algıladıkları faktörleri tespit etmek amacıyla yapılan çalışmada, kariyer kararı vermede özyeterlilik ve sürekli kaygı durumunun öğrenciler tarafından kariyer engeli olarak algılandığı, bunun yanında ailenin bir engel olarak görülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Vignoli (2015) tarafından yapılan çalışmada ise öğrencilerin kariyer kaygılarının kariyer kararsızlığına neden olduğu ve kariyer kaygısının sürekli kaygı ile önemli derecede ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yetgin vd. (2018) tarafından ekonomik krizlerin öğrencilerin kariyer planlamasına etkisini tespit etmek amacıyla yapılan çalışmada kriz ortamından etkilenmesi muhtemel mesleklerde görev almak için eğitim alan öğrenciler, kriz olsa bile eğitim aldıkları alanda kariyer planladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ekonomik krizin kariyer planı üzerinde net bir etkisi olmadığı görüşüne yer verilmiştir. Gerçek (2018) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin gelecekte kariyerleri ile ilgili problem yaşama ihtimalleri ve beklenmedik değişimlere uyum sağlayabilme ile ilgili korkularının kariyer kaygısı ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Campagne ve Curtis (2007) tarafından yapılan çalışmada anlık ve sürekli kaygı durumunun bireyin kariyer kararında etkili bir faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Şanlı Kula ve Saraç (2016) tarafından yapılan çalışmada ise son sınıf üniversite öğrencilerin ebeveyn tutumu, ailenin ekonomik yapısının öğrencilerin gelecek kaygıları açısından önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akoto (2014) tarafından ekonomik dalgaların çalışanların işle olan ilişkilerine etkisini değerlendirmek amacıyla yapılan çalışmada, makro-ekonomik değişimlerin bireylerin işle olan ilişkileri üzerinde düzenleyici bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazındaki araştırma sonuçları ülkelerin ekonomik yapılarının ve makroekonomik değişkenlerin bireysel kariyer planlamasında etkili bir unsur olduğunu göstermektedir. Ailenin destekleyici veya baskıcı yapıda olması, bireylerin kariyer seçimine etkide bulunabilmektedir. Ayrıca bireylerin gelecekte hakkında karar vermede yaşadıkları zorluklar kariyer kaygısını oluşturmaktadır. Bunun sonucunda kariyer kaygısı, ülkenin ekonomik itibarı ve aileden kaynaklı kaygıların bireylerin kariyerlerini bir örgütte sabit kalma veya fırsatlara göre farklı örgütlere geçiş yapabilecek şekilde planlama yapmasında etkili olabilecektir.

3. Araştırmanın Metodu ve Bulguları

3.1. Araştırmanın Hipotezleri

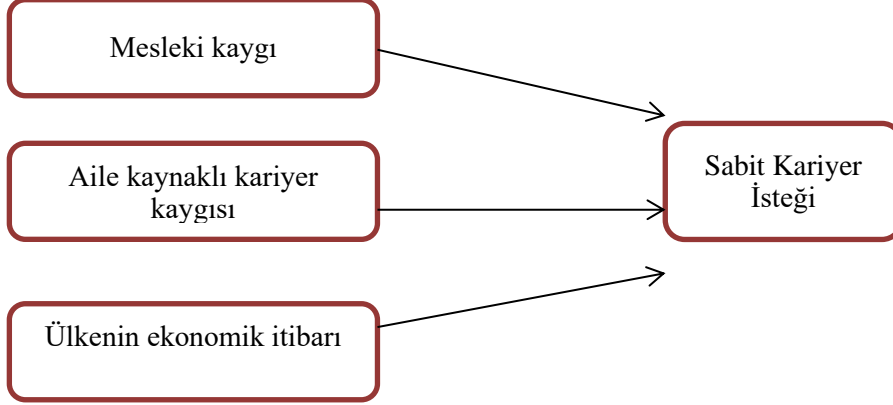
Bireysel ekonomik durumlar bireylerin aldıkları kararlarda etkilidir. Ancak, karar alma süreçlerinde ülkenin genel ekonomik durumu da bireylerin ekonomik şartları kadar etkili olmaktadır (Gabel ve Whitten, 1997; Marcus, 1988). Dohmen vd. (2006) tarafından yapılan çalışmada makroekonomik hareketliliğin bireylerin kararlarında önemli derecede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bireyler makroekonomik anlamda meydana gelen değişimlerden etkilenerek günlük davranışlarına ve gelecek planlarına hızlı bir şekilde yön vermektedirler. Imahara vd. (2009) tarafından Amerika'da yapılan bir çalışmada, ekonominin olumsuz olarak algılandığı dönemlerde bireylerin kariyer hedefi olarak koydukları kurum ve kuruluşlara özgü kıstaslarının değiştiği görülmüştür. Bireylerin direkt olarak iş bulmaya yönelik eğitimleri tercih ettikleri ve ekonominin problemlili olduğu dönemlerde eğitim

seviyesini geliştirmeye yönelik algılarının yüksek olduğu görülmüştür. Kanai ve Wakabayashi (2004) tarafından yapılan araştırma makroekonomik değişimlerin bireylerin işe yaklaşımları üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda rutin olan işlerin ekonomik değişimlere göre yoğunlaşma veya yavaşlama eğiliminde olacağı, teknik bilgiye dayalı işlerle ilgili çalışan ihtiyacının artacağı, buna bağlı olarak teknik alanda çalışacak kişilerin ekonominin olumsuz dönemlerinde değerli bir personel olarak algılanacağı bulgusuna ulaşılmıştır. Ekonomik problemlerin ilişkilendirildiği konuların büyük bölümü, iş güvencesizliği, işsizlik, işkoliklik gibi olumsuz nitelikli durumları kapsamaktadır. Klehe vd. (2012) alanyazından farklı olarak ekonomik algıların bireylerin kariyer belirleme sürecinde, ekonomik yapıya uyum gösterme eğiliminde olacağı ve adaptasyon sağlayacağını savunmaktadırlar. Araştırma sonucunda da bireylerin ekonomik şartlara karşı proaktif bir davranış gösterdikleri ve karşı koyma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışma sonucunda ekonomik algıların bireylere yeni kariyer yolları açabileceği sonucuna da ulaşılmıştır. Bireylerin eğitim, meslek ve gelir elde etme ile ilgili kararları ekonomi ile ilişkilidir (Zhong vd., 2009). Ekonomik algıların bireylerin kararlarını nasıl etkilediği ile ilgili çalışmalar incelendiğinde kişilik özellikleri, kültürel özellikler, biyolojik özellikler vb. açısından farklı sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir (Sapienza vd., 2009; White vd., 2006; Dabbs, 1992). Kanfer vd. (2001) yaşlıların, gençlere göre ekonomik değişimlere daha yüksek düzeyde duyarlı olduğu ve ekonomik değişimler meydana geldiğinde yaşlıların buldukları yerlerde sabit kalma eğilimindeyken genç olanların yeni iş arama eğiliminde olduklarını belirtmektedirler. Alanyazında yer alan çalışmalar direkt olarak öğrencilerin sabit ya da çoklu kariyer planlaması yapmada ülkenin ekonomik itibarı, aile kaynaklı kariyer kaygısı ve mesleki kaygısının etkisini araştırmamaktadır. Bu çalışma söz konusu faktörlerin her birinin aynı anda modellenmesi ile oluşturulmaktadır. Her bir değişkenin modele dahil edilmesinin değişkenler arası ilişkilerin derecesi ve ilişkinin yönünü etkileyen unsur olması (Hair vd. 2014) araştırmanın kavramsal ve model açısından diğer çalışmalardan ayrılmasını ve çalışmanın yapıma gerekçesini ortaya koymaktadır. Araştırmanın sorusu şu şekilde oluşturulmuştur; sosyal bilimler alanında eğitim alan son sınıf öğrencilerinin ülke ekonomisi hakkındaki algılamaları ve kariyer ile ilgili kaygıları (meslek kaynaklı ve aile kaynaklı) öğrencilerin gelecekte olmayı planladıkları kurum/kuruluşta sabit kalma ya da farklı seçeneklere yönelme niyetini ne düzeyde etkilemektedir?

Alanyazında yer alan çalışmalar sonucunda ulaşılan kavramsal ilişkilerden hareketle oluşturulan araştırmanın hipotezleri şu şekildedir;

- H_1 : *Mesleki kaygı, sabit kariyer isteği üzerinde pozitif yönlü etkiye sahiptir.*
- H_2 : *Aile kaynaklı kariyer kaygısı, sabit kariyer isteği üzerinde pozitif yönlü etkiye sahiptir.*
- H_3 : *Ülkenin ekonomik itibarı, sabit kariyer isteği üzerinde pozitif yönlü etkiye sahiptir.*
- H_4 : *Mesleki kaygı, aile kaynaklı kariyer kaygısı ve ülkenin ekonomik itibarı sabit kariyer isteği üzerinde pozitif yönlü etkiye sahiptir.*

Araştırmada, alanyazından elde edilen hipotezlerden yola çıkılarak oluşturulan kavramsal model ise aşağıda yer almaktadır.

Şekil 1. Araştırmanın Kavramsal Modeli

Araştırmanın hipotezlerinden yola çıkılarak oluşturulan kavramsal model yukarıda yer almaktadır. Modelde yer alan mesleki kaygı, aile kaynaklı kariyer kaygısı ve ülkenin ekonomik itibarı bağımsız değişkenleri temsil ederken, sabit kariyer niyeti ise bağımlı değişkeni temsil etmektedir.

3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Ekonomik değişimlerin bireylerin kariyer planlaması üzerindeki etkisini açıklamaya çalışan az sayıda çalışma bulunmaktadır. Klehe vd. (2012) tarafından yapılan araştırmada, insanların kariyer belirlemede proaktif olduğu, ekonomik yapıya uyum göstererek kariyerlerine yön verme eğiliminde oldukları ve ekonomik yapı olumsuz algılandığında bireylerin yeni kariyer yollarını denemeye çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kanfer vd. (2001) ekonominin olumsuz performans gösterdiği dönemlerde gençlerin orta ve yaşlı sayılabilecek yaş gruplarına göre daha yüksek derecede kariyer-iş değiştirme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşımlardır. Savickas (2005) kariyer adaptasyonu ile ilgili olarak bireylerde gelecek endişesi, mesleki gelecek hakkında kişisel kontrol, gelecekte olabilecek senaryolar ile ilgili olarak keşif merakı ve yeteneklerine güvenin olması gerektiğini ifade etmektedir. Klehe vd. (2012), Savickas (2005) ve Kanfer vd. (2001) tarafından elde edilen sonuçlar birleştirildiğinde gençler kariyer beklentilerini ülkenin ekonomik performansına göre planlayabilecek – proaktif bir yaklaşım- ve ekonomik performansı yetersiz gördüklerinde yeni bir kariyer arayışında olacaklardır. Bu açıdan ülkenin ekonomik itibarı, ailenin bireylere kariyer açısından baskıları ve bireyin hissetmekte olduğu kariyer kaygısının kariyer planlamasını etkileyeceğini düşünmek mümkündür. Söz konusu görüşlerden yola çıkarak araştırmanın amacı; iktisadi idari bilimler fakültesindeki son sınıf öğrencilerinin kariyer planlamasında ülkenin ekonomik itibarı, aileden kaynaklı kariyer kaygısı ve mesleki kaygının etkisinin belirlenmesidir. Elde edilen sonuçlar, ülkenin ekonomik itibarının arttığı ya da azaldığı dönemlerde, ailelerin baskılarının yüksek ya da düşük olduğunda ve bireyin kariyer kaygısına sahip olduğunda öğrencilerin kariyerlerini nasıl planladıklarını anlamak açısından önemlidir.

3.3. Araştırmanın Örnekleme

Örnekleme seçiminde tesadüfi olmayan örnekleme türlerinden kolayda örnekleme tekniği kullanılmıştır. Kolayda örnekleme, örnekleme ulaşmada hızlı olması ve maliyetinin düşük olması açısından avantajlıdır. Bunun yanında örneklemin genellenebilirliği açısından kısıtlıdır (Kurtuluş, 2011). Araştırma söz konusu kısıtlar altında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Türkiye'deki yükseköğretim kurumları, özel evrenini ise devlet üniversiteleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme İstanbul'da bir devlet üniversitesinde sosyal bilimler alanında eğitim veren üç fakülte'deki (kamu yönetimi, işletme ve iktisat) 4. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Söz konusu devlet üniversitesinin seçiminde izin alma işleminin kolaylığı önemli bir yer tutmaktadır. Son sınıf öğrencilerin seçmeli ya da zorunlu olarak ekonomi ve yönetim temelinde dersler almış olmaları, birçoğunun kariyerleri hakkında karar verme aşamasında olmaları ve kariyer planlama konusunda daha alt sınıflara göre daha yüksek düzeyde olgunluğa ulaştıklarının varsayılması söz konusu programlardaki öğrencilerin araştırmanın örnekleme olarak seçilmesinde önemli bir faktör olmuştur.

Araştırmada örnekleme sayısını belirlemede Hair vd. (2014) tarafından belirtilen ölçeklerde yer alan madde sayısının 5 katı ve en az 100 örnekleme sayısı kısıtı temel alınmıştır. Örnekleme sayısının artışına bağlı olarak maddeler arası korelasyonlarda artış olması, istatistiki olarak anlamlı olmayan ilişkilerin anlamlı hale gelebilmesi durumuna karşılık madde sayısının 5 katı ve en az 100 örnekleme sayısının kısıtının kullanılması uygun görülmüştür. Araştırma kapsamında yer alan 25 madde için 132 kişilik örnekleme ulaşılmıştır. Kamu yönetimi, işletme ve iktisat programlarında kayıtlı olan 288 öğrenciden 200 tanesine anket formu dağıtılmıştır. Anket formu dağıtılan 200 kişiden 132'si gönüllü olarak ankete katılım sağlamıştır. Anketlerden üç tanesi katılımcılar tarafından uygun şekilde doldurulmadığı için geriye kalan 129 anket ile araştırmanın analizleri gerçekleştirilmiştir.

3.4. Araştırmanın Yöntemi ve Kullanılan Ölçekler

Veri toplama işleminde anket formu kullanılmıştır. Anket formunun oluşturulmasında Gündüz ve Nalbantoğlu (2016) tarafından oluşturulan ve 13 maddeden oluşan kariyer kaygısı ölçeği kullanılmıştır. Ülkenin ekonomik itibarının ölçülmesinde kullanılan ölçek ise Walsh ve Sharon (2007) ile Fombrun vd., (2000) tarafından oluşturulmuştur. Ölçek, 7 maddeden oluşurken içerik olarak ülkenin ekonomik itibarını ifade edecek şekilde düzenlenmiştir. Sabit kariyer niyetini temsil eden ölçek ise Briscoe vd. (2006) tarafından oluşturulmuş ve Paksoy vd (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçekte yer alan ve bir örgütte sabit kalma niyetini ölçen 5 ifade bulunmaktadır. Veri toplama aşamasında 7'li likert tipi ölçek (1=kesinlikle katılmıyorum, 4= kararsızım, 7= kesinlikle katılıyorum) şeklinde kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler nicel tekniklerle analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde SPSS 21 paket programı kullanılırken, kavramsal modelin ve hipotezlerin test edilebilmesi amacıyla sırasıyla faktör analizi, güvenilirlik analizi, tanımlayıcı istatistikler, korelasyon analizi ve regresyon analizleri kullanılmıştır. Korelasyon ve regresyon analizleri verilerin normal dağılımı varsayımı ile gerçekleştirilmiştir. Regresyon analizinde, mesleki kaygı, aile kaynaklı kariyer kaygısı ve ülkenin ekonomik itibarı bağımsız değişkeni temsil ederken sabit kariyer niyeti ise bağımlı değişkeni temsil etmektedir. Verilerin analizinde normallik varsayımı Kolmogrow-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile kontrol edilmiştir. Çarpıklık ve Basıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olmasına dayanarak (Tabachnick ve Fidell, 2013; George ve Mallery, 2010) verilerin

dağılımında normallik varsayımı gerektiren Pearson Korelasyon ve Doğrusal Regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir.

3.5. Araştırmanın Bulguları

Faktör Analizi Sonuçları

Araştırmanın örnekleminin ve ölçüm araçlarının uygunluğunun tespit edilmesi amacıyla yapılan faktör analizinde KMO (0,700 ve üzeri), Bartlett's Testi (0,000) ve Açıklanan Toplam Varyans (%60) kritik değerleri Hair vd. (2014)'nin belirtmiş olduğu sınır değerleri göz önüne alınarak değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Sabit Kariyer Niyeti Ölçeğinin Faktör Değerleri

KMO ve Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin örnekleme yeterliliği ölçüsü		,733
Bartlett's küresellik testi	Ki-kare	233,617
	Df	6
	Anlamlılık	,000
Açıklanan toplam varyans		69,381

Araştırma kapsamında kullanılan sabit kariyer ölçeğinin KMO değeri 0,733 olarak tespit edilmiştir. Bartlett's küresellik testi sonuçları ise 0,000 düzeyinde anlamlı olarak tespit edilmiştir. KMO ve Bartlett's küresellik testi sonuçları ölçeğin araştırmada kullanılmak için uygun olduğunu göstermektedir. Söz konusu değerler Hair (2014) tarafından öngörülen 0,70 değerinin üzerindedir. Ölçekte yer alan tüm ifadelerin faktör yüklemeye katsayı değerleri 0,664 ile 0,728 arasında yer almaktadır. Ayrıca açıklanan toplam varyansı %69,381 olarak tespit edilmiştir. Açıklanan toplam varyans değeri ölçeğin sabit kariyer tutumunu ölçmede yeterli bir düzeyde olduğunu göstermektedir. Araştırmada kullanılan ölçekte yer alan "*planladığım kariyer seçeneğine sahip olamazsam kendimi boşlukta hissederim*" ifadesi faktör dağılımında farklı bir boyut oluşturması ve çift yükleme değerine sahip olmasından dolayı araştırmanın kapsamından çıkarılmıştır.

Tablo 2. Kariyer Kaygısı Ölçeğinin Faktör Yükleri

KMO ve Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin örnekleme yeterliliği ölçüsü		,865
Bartlett's küresellik testi	Ki-kare	1220,722
	Sd	78
	Anlamlılık	,000
Açıklanan toplam varyans		69,329

Araştırmada kullanılan kariyer kaygısı ölçeği, mesleki kaygı ve aile kaynaklı kariyer kaygısı olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin KMO değeri 0,865 olarak tespit edilirken, Bartlett's küresellik testi sonucu ise 0,000 düzeyinde anlamlı olarak tespit edilmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin yükleme katsayıları ise 0,504 ile 0,847 arasındadır. Kariyer kaygısı ölçeğinin açıklanan toplam varyansı ise %69,32 olarak tespit edilmiştir. Araştırmada kullanılan kariyer kaygısı ölçeğindeki maddeler ilk aşamada orijinal ölçekte olduğu gibi dağılım göstermemiştir. Bu nedenle ölçeğin maddeler düzeyinde faktör dağılımlarını sağlayabilmek için Varimax Metodu kullanılarak faktör döndürme işlemi yapılmıştır. Hair vd. (2014) Varimax faktör döndürmesini; "Varimax metodunda daha az değişkenle faktör varyanslarının maksimum olması sağlanacak şekilde döndürme yapılıır" şeklinde tanımlamaktadır. Bu nedenle faktör döndürme sürecinde Varimax Metodu kullanılmıştır. Faktör döndürme sonucunda tüm maddeler orijinal ölçekte de olduğu gibi dağılım göstermiştir.

Tablo 3. Ülke Ekonomisi Algısı Ölçeğinin Faktör Yükleri

KMO ve Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin örnekleme yeterliliği ölçüsü		,927
Bartlett's küresellik testi	Ki-kare	803,021
	Sd	21
	Anlamlılık	,000
Açıklanan toplam varyans		75,440

Faktör analizi sonucunda, ülke ekonomisi algısı ölçeğinin KMO değeri 0,927 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca Bartlett's küresellik testi sonucu 0,000 düzeyinde anlamlıdır. Ölçeğin orijinal yapısında olduğu gibi tek boyutta toplandığı ve açıklanan toplam varyansının %75,44 olduğu görülmüştür. Ölçekte yer alan ifadelerin katsayıları ise 0,598 ile 0,839 arasındadır. Ayrıca ölçeğin birleşim değerleri (Component Matrix tablosu değerleri) de 0,916 ile 0,773 arasında değişmektedir. Elde edilen değerler doğrultusunda ölçeğin açıklama gücünün yüksek olduğunu ifade etmek mümkündür.

Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Araştırmada kullanılan ölçüm araçlarının güvenilirlik değerlerinin tespit edilebilmesi için SPSS 21 Paket Programı kullanılmıştır. Güvenilirlik analizi sonucunda elde edilen Cronbach's Alpha değerinin değerlendirilmesinde Hair vd. (2014)'nin öngördüğü 0,70 sınırına göre hareket edilmiştir.

Tablo 4. Sabit Kariyer Niyeti Ölçeği Güvenilirlik Değerleri

Güvenilirlik istatistiği				
Cronbach's Alpha			Madde sayısı	
,852			4	
Madde-toplam istatistikleri				
	Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyon	Madde Silindiğinde Cronbach's Alpha
1. Çalışacağım şirket yaşam boyu istihdam sağlarsa, başka şirketlerde iş aramak aklımdan geçmez.	10,8217	23,007	,672	,821
2. İdealim, kariyerim süresince tek bir şirkette çalışmaktır.	11,5659	23,404	,686	,814
3. Yeni bir iş aramaktansa, alışık olduğum bir şirkette kalmayı tercih ederim.	10,4884	23,502	,719	,801
4. Sürekli olarak aynı şirket için çalışmanın sağladığı belirlilik ortamını seviyorum.	10,2403	24,278	,695	,811

Sabit kariyer isteği ölçeğinin güvenilirlik değerleri Cronbach's Alpha katsayısı ile incelenmiştir. Yapılan güvenilirlik analizi sonucuna "*planladığım bir kariyer seçeneğine sahip olamazsam kendimi boşlukta hissederim*" ifadesi faktör analizinde uygun değerleri elde edemediği için güvenilirlik analizine dahil edilmemiştir. 4 ifade ile yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha değeri 0,852 düzeyinde çok yüksek seviyede güvenilir olarak tespit edilmiştir.

Tablo 5. Kariyer Kaygısı Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri

Güvenilirlik istatistiği				
Cronbach's Alpha				Madde sayısı
,910				13
Madde-toplam istatistikleri				
	Madde silindiğinde ölçek ortalaması	Madde silindiğinde ölçek varyansı	Düzeltilmiş madde-toplam korelasyon	Madde silindiğinde Cronbach's Alpha
1. Seçeceğim mesleğin bana uygun olup olmayacağı düşüncesi beni tedirgin ediyor.	40,2720	275,377	,704	,900
2. Meslekte mutlu olup olamayacağımı düşündüğümde kendimi gergin hissediyorum.	39,9280	284,309	,636	,903
3. Mesleki geleceğimi düşündüğümde huzursuzlanıyorum.	40,4800	279,042	,662	,902
4. Meslek seçimi yapma düşüncesi çok fazla gerilmeme neden oluyor.	40,7360	278,680	,702	,900
5. Meslek seçiminde göz önünde bulundurmam gereken çok fazla etken olması beni tedirgin ediyor.	40,4880	285,962	,649	,903
6. Mesleki ideallerime ulaşma sürecinde önüme çıkabilecek engelleri düşününce içim sıkılıyor.	40,3120	283,152	,671	,902
7. Gelecekte istediğim mesleği yapamayacağımdan kaygılanıyorum.	40,6320	277,315	,706	,900
8. Seçeceğim meslekte hayal kırıklığına uğrama düşüncesi beni rahatsız ediyor.	40,3680	278,960	,705	,900
9. Aldığım eğitimin, mesleki planlarım için yetersiz olduğunu düşünüyorum.	41,7680	293,696	,551	,907
10. Ailemin mesleki planlarımı anlamayacağı konusunda endişe duyuyorum.	42,4800	298,623	,538	,907
11. Seçmek istediğim meslek konusunda ailemin engel olacağından endişeleniyorum.	42,3120	296,636	,547	,907
12. Mesleki hayallerimle ilgili kendimi aileme yeterince anlatamamaktan kaygılanıyorum.	42,4400	298,861	,522	,908

13. Aileme meslek ile ilgili planlarımdan bahsetme fikri içimde sıkıntıya yol açıyor.	42,5040	295,365	,573	,906
---	---------	---------	------	------

Kariyer kaygısı ölçeğinin güvenilirlik değerleri Cronbach's Alpha katsayısı ile ölçülmüştür. Ölçek mesleki kaygı ve aile temelli kaygı olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach's Alpha değeri (0,914) çok yüksek derecede güvenilir olarak tespit edilmiştir. Ölçekte yer alan tüm ifadeler güvenilirlik analizini başarılı şekilde geçmiştir.

Tablo 6. Ülkenin Ekonomik İtibarı Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri

Güvenilirlik istatistiği				
Cronbach's Alpha	Madde sayısı			
,944	7			
Madde-toplam istatistikleri				
	Madde silindiğinde ölçek ortalaması	Madde silindiğinde ölçek varyansı	Düzeltilmiş madde-toplam korelasyon	Madde silindiğinde Cronbach's Alpha
1. Türkiye kendi seviyesindeki ülkelerle kıyaslandığında ekonomik olarak daha iyi durumdadır.	15,4186	92,886	,704	,945
2. Türkiye yakın gelecekte ekonomik olarak büyüme vaat ediyor.	15,4729	90,048	,790	,938
3. Türkiye'de yaşamak gelecek için iyi bir yatırımdır.	15,4729	88,782	,809	,936
4. Türkiye ekonomik açıdan iyi yönetilmektedir.	16,0233	94,257	,832	,935
5. Türkiye ekonomik olarak gelişen bir ülkedir.	15,3876	88,067	,856	,932
6. Türkiye gelecek hakkında iyi bir vizyona sahiptir.	15,4961	87,143	,876	,930
7. Türkiye fırsatlar yaratan bir ülkedir.	15,4729	89,079	,848	,932

Ülke ekonomisinin algılanmasında kullanılan ekonomik algı ölçeğinin güvenilirlik değerleri Cronbach's Alpha katsayısı ile ölçülmüştür. Ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0,944 olarak tespit edilmiştir. Söz konusu değer ölçeğin çok yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Ölçekte yer alan tüm ifadeler güvenilirlik şartlarını sağlamıştır.

Tablo 7. Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri

	N	Ort.	Std. Sapma
Sabit kariyer niyeti	129	3,5930	1,57900
Mesleki kaygı	124	4,0484	1,67230
Aile kaynaklı kariyer kaygısı	127	2,2535	1,54415
Ülkenin ekonomik itibarı	129	2,5891	1,57417

Araştırma kapsamında yer alan öğrencilerin görüşleri 7'li Likert ile ölçülmüştür. Ölçekler bazında öğrencilerin sabit kariyer yapma isteklerinin ve mesleki kaygı düzeylerinin orta düzeye yakın olduğu, ancak aile kaynaklı kaygılarının düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Ülkenin ekonomik itibarını ise düşük olarak algıladıkları görülmektedir.

Tablo 8. Korelasyon Analizi Sonuçları

		1	2	3	4
Sabit kariyer niyeti	Pearson Korelasyon	1			
	Anlamlılık (çift kuyruk)				
	N	129			
Mesleki kaygı	Pearson Korelasyon	,224*	1		
	Anlamlılık (çift kuyruk)	,012			
	N	124	124		
Aile kaynaklı kariyer kaygısı	Pearson Korelasyon	,201*	,415**	1	
	Anlamlılık (çift kuyruk)	,024	,000		
	N	127	123	127	
Ülkenin ekonomik itibarı	Pearson Korelasyon	,311**	-,022	,160	1
	Anlamlılık (çift kuyruk)	,000	,807	,072	
	N	129	124	127	129
*. İlişki 0.05 düzeyinde anlamlıdır (çift kuyruk).					
**. İlişki 0.01 düzeyinde anlamlıdır (çift kuyruk).					

Araştırmadaki değişkenlerin arasındaki ilişkilerin düzeyi ve anlamlılığını tespit etmek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucunda, mesleki kaygı ile sabit kariyer niyeti arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ilişki, aile kaynaklı kariyer kaygısı ile sabit kariyer arasında düşük düzeyde pozitif yönlü, yine aile kaynaklı kariyer kaygısı ile mesleki kaygı arasında orta düzeye yakın pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Ülkenin ekonomik itibarı ile sabit kariyer arasında ise düşük düzeyde pozitif yönlü ilişki tespit edilirken, ülkenin ekonomik itibarı ile aile kaynaklı kariyer kaygısı ve mesleki kaygı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 9. Regresyon Analizi Sonuçları

Model Özeti					ANOVA ^a					
Model	R	R ²	Düzenlenmiş R ²	Tahminlerin std. hatası	Model	Toplamların karesi	sd	Ortalama kare	F	Anlamlılık
1	,433 ^a	,187	,167	1,42701	Regresyon	55,840	3	18,613	9,140	,000 ^b
					Artıklar	242,326	119	2,036		
					Toplam	298,166	122			
a. Bağımlı değişken: Sabit kariyer niyeti										
b. Tahmin değişken: (Sabit), Aile kaynaklı kariyer kaygısı, Ülkenin ekonomik itibarı, Mesleki kaygı										

Ülkenin ekonomik itibarının ve kariyer kaygısının öğrencilerin örgütler arasında hareketlilik isteğine etkisinin tespit edilebilmesi amacıyla regresyona analizi yapılmıştır. Regresyon analizi sonucunda; ülkenin ekonomik itibarının algılanışının, aileden kaynaklı kariyer kaygısının ve mesleki kaygının öğrencilerin kurum/kuruluşta sabit olarak kariyerlerine devam etme niyetleri üzerinde %18,7 etkili olduğu tespit edilmiştir. Modelde yer alan ilişki ($r=0,433$) orta düzeyde, bağımsız değişkenlerin (ülkenin ekonomik itibarının, mesleki kaygı ve aileden kaynaklı kaygı) bağımlı değişkeni (sabit kariyer niyeti) açıklama düzeyi ($R^2=0,187$) %18,7 ve düzenlenmiş etki düzeyi (düzenlenmiş $R^2=0,167$) %16,7 olarak tespit edilmiştir. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama düzeyi düşük, pozitif yönlü ve istatistiki olarak anlamlıdır (Anlamlılık = ,000^b).

Tablo 10. Regresyon Analizi Katsayı Değerleri

Model	Standardize olmayan katsayılar		Standardize katsayılar	t	Anlamlılık	
	B	Std. hata	Beta			
1	(sabit)	1,774	,406		4,369	,000
	Mesleki kaygı	,206	,086	,219	2,397	,018
	Aile kaynaklı kariyer kaygısı	,032	,095	,031	,339	,735
	Ülkenin ekonomik itibarı	,362	,084	,364	4,306	,000
a. Bağımlı değişken: sabit kariyer niyeti						

Ülkenin ekonomik itibarı, aile kaynaklı kariyer kaygısı ve mesleki kaygının bireyin sabit kariyer niyetine etkisi %18,7 olarak tespit edilmiştir. Regresyon katsayılarının olduğu Tablo 11 incelendiğinde sabit değer (Constant) 1,774, mesleki kaygının Beta değeri ,219, aile kaynaklı kariyer kaygısının Beta değeri 0,31 ve ülkenin ekonomik itibarının Beta değeri ise ,364 olarak tespit edilmiştir. Modelde yer alan aile kaynaklı kariyer kaygısının modele olan katkısı ($p \leq 0,05$) istatistiki olarak anlamsızdır. Modelin denkleminin oluşturulmasında aile kaynaklı kariyer kaygısı yer almayacaktır. Katsayılar tablosunda elde edilen değerler $y_i = \beta_0 + \beta_1 x_{i1} + \beta_2 x_{i2} + \varepsilon_i$ formülüne yerleştirildiğinde, örgütler arası hareketlilik isteğinde meydana gelen bir birimlik değişimin ülkenin ekonomik performansı ve mesleki kaygı bağımsız değişkenleri tarafından açıklanma düzeyi; $y_{\text{sabit kariyer niyeti}} = 1,774 + 0,219 \times \text{mesleki kaygı} + 0,364 \times \text{ülkenin ekonomik itibarı} + 0,406$ ile açıklanabilir. Araştırmada oluşturulan H_1 , H_3 ve H_4 hipotezleri doğrulanırken, H_2 hipotezi reddedilmiştir.

4. Sonuç

Yerli ve yabancı alanyazında bireylerin kariyer planlaması, bireysel (kişilik tipleri, psikolojik özellikler, demografi vs.), toplumsal (kültür, sosyal sınıf, aile baskısı, vs.) ve makro (ekonomik, coğrafik, kurumsal) yapılar açısından incelenmiştir. Söz konusu araştırma sonuçlarında ekonomik yapının gençlerin kariyer planlamasında etkili olduğu, ekonomik yapının olumsuz algılanmasının kariyer kaygısına yol açtığı, kariyer kaygısının ise kariyerin çeşitlendirilmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak doğrudan tek bir çalışma bazında ülkenin ekonomik itibarı ve kariyer kaygısının öğrencilerin sabit ya da çoklu kariyer planı kurmalarında ne düzeyde etkili olduğu hakkında bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alanyazında yer alan eksiklik, çalışmanın genel kapsamının oluşması açısından önemli olmuştur.

Araştırmada kullanılan sabit kariyer niyeti ölçeği, kariyer kaygısı ölçeği ve ülkenin ekonomik itibarı ölçeğinin faktör analizi ve güvenilirlik analizi sonuçları, ölçeklerin araştırmada kullanılmasına problem teşkil etmeyecek düzeydir. Öğrencilerin ülke ekonomisini olumsuz olarak algıladıkları, kariyer kaygılarının çok yüksek olmadığı ve tam olarak sabit bir kariyer niyetinden olmadıkları görülmüştür. Araştırmanın sorunsalının test edilmesinde kullanılmış olan regresyon analizinin

gerçekleştirilmesinde ön koşul olan korelasyon analizinde ise değişkenler arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Korelasyon ve regresyon analizleri esnasında kariyer kaygısı ölçeği, mesleki kaygı ve aile kaynaklı kaygı olmak üzere iki boyut üzerinden incelenmiştir. Regresyon analizinde sabit kariyer niyeti bağımlı değişken olarak belirlenirken mesleki kaygı, aile kaynaklı kaygı ve ülkenin ekonomik itibarı ise bağımsız değişken olarak belirlenmiştir. Regresyon analizinde bağımsız değişken ile bağımlı değişkenler arasındaki ilişki %43,3 olarak tespit edilirken bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama düzeyi ise %18,7 olarak tespit edilmiştir. Aile kaynaklı kariyer kaygısının sabit kalma niyeti üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ülkenin ekonomik itibarının ve mesleki kaygının sabit kariyer niyeti üzerindeki açıklama düzeyi anlamlıdır. Öğrencilerin ülkenin ekonomik itibarı hakkındaki görüşlerinin olumlu olması ve mesleki kaygıları düzeylerinin yüksek olması, öğrencilerin bir kurum ya da kuruluşta uzun süre kalma niyetlerini olumlu yönde etkilemektedir. Aile kaynaklı kariyer kaygısının bireyin kariyer seçiminde anlamlı bir sonuç yaratmaması Özdemir (2018)'in çalışması sonuçları ile benzerlik gösterirken, ekonomik algıların ve mesleki kaygıların kariyer planlama üzerindeki etkisi ise Akoto (2014), Klehe vd. (2012), Kanai ve Wakabayashi (2004) ve Zhong vd. (2009)'un bulguları ile benzerdir. Elde edilen bulgular bir bütün olarak düşünüldüğünde, ülkenin ekonomik itibarının öğrencilerin kariyer seçiminde önemli bir faktör olduğunu ifade etmek mümkündür. Öğrenciler, ülke ekonomisinin büyüme vaat ediyor olduğu, ekonomik açıdan iyi yönetildiği, ülkenin gelecek adına uygun bir vizyon belirlediği ve gelecek adına fırsatlar yarattığı yönünde bir algıya sahip olduklarında tek bir örgütte kariyerini devam ettirme niyetleri artmaktadır. Ülkenin ekonomik olarak problemsiz olduğu durumda öğrencilerin farklı iş ve kurum seçeneklerine yönelmemesine neden olduğunu ifade etmek mümkündür. Öğrencilerin gelecekte mesleği yapamama, aldıkları eğitimin mesleki olarak yetersiz kalması, karar değişkenlerinin çok fazla olması ve meslek özellikleri ile bireysel uyumun düşük olması, öğrencilerin tek bir örgütte sabit kalma niyetlerinin artmasına neden olmaktadır. Öğrenciler aldıkları eğitimin yetersiz olduğunu, bireysel olarak mesleki yeterliliği sağlayamadıklarını ve karar vermede problem yaşayacaklarını düşündüklerinde alışık oldukları, belirlilik ortamına sunan ve ömür boyu istihdam sağlayacak bir örgütte sabit kalmayı tercih edebilecektir.

Bunun yanında ülke ekonomisinin olumsuz imaja sahip olduğu ve öğrencilerin kariyer kaygısını düşük düzeyde yaşadıkları durumlarda öğrencilerin çoklu kariyer seçeneğini tercih edileceğini ifade etmek mümkündür. Örgütlerin bu durumda nitelikli ve gelecek vadeden adayları örgüte çekmede ve örgüt içinde tutmada problem yaşaması muhtemeldir. Özellikle ekonomik olarak problem yaşanan dönemlerde örgütlerin uygun adayları örgüte çekmek için aday havuzu politikaları belirlemesi gerekir. Bu varsayımdan hareketle, gelecekte konuyla ilgili yapılacak benzer çalışmalarda öğrencilerin kuşak özelliklerinin, kişilik özelliklerinin, girişimcilik eğilimlerinin ve mesleki güdülenme düzeylerinin incelenmesi önerilebilir. Söz konusu faktörler öğrencilerin bir örgütte sabit kalma ya da farklı örgütlerde kariyer seçeneklerini değerlendirmelerinde etkili olabilir.

5. Referanslar

- Adnett, N. ve Slack, K. (2007). Are there economic incentives for non-traditional students to enter he? The labour market as a barrier to widening participation, *Higher Education Quarterly*, 61(1), 23-36.
- Akoğlan Kozak M. ve Dalkıran T. (2013). Mezun öğrencilerin kariyer algılamaları: Anadolu Üniversitesi örneği, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 41-52.
- Akoto, E. O. (2014). Contexts of the commitment–citizenship link: A test of economic volatility in a dual organization setting. *Journal of Vocational Behavior*, 84(3), 332-344.
- Akşit Aşık N. (2017). Otel çalışanlarının sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerinin örgütsel özdeşleşme düzeylerine etkisi, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(3), 288-302.
- Barlow, D. H. (2002). *Anxiety and its disorders: The nature and treatment of anxiety and panic*. New York, NY: Guilford Press.
- Boysan, M. ve Kağan, M. (2016). Associations between career decision-making difficulties, maladaptive limitedness schemas, sleep quality, and circadian preferences among Turkish college students, *Sleep and Hypnosis*, 18(4), 97-110.
- Braunstein-Bercovitz, H., Benjamin, B. A., Asor, S. ve Lev, M. (2012). Insecure attachment and career indecision: Mediating effects of anxiety and pessimism. *Journal of Vocational Behavior*, 81(2), 236–244.
- Briscoe, J. P., Hall, D. T. ve DeMuth, L. F. (2006). Protean and boundaryless careers: An empirical exploration. *Journal of Vocational Behavior*, 69(1), 30-47.
- Campagna, C. G., ve Curtis, G. J. (2007). So worried I don't know what to be: Anxiety is associated with increased career indecision and reduced career certainty. *Australian Journal of Guidance and Counseling*, 17, 91-96.
- Chiesa, R. Massei, F. ve Guglielmi, D. (2016). Career decision-making self-efficacy change in Italian high school students. *Journal of Counseling and Development*, 16(94), 210-224.
- Çetin Gündüz, H. ve Y. Nalbantoğlu, F. (2016). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 1008-1022.
- Dabbs, J. M. (1992). Testosterone and occupational achievement. *Social Forces*, 70, 813– 824.
- Defillippi, R. J. ve Arthur, M. B. (1994). The boundaryless career: A competency-based perspective. *Journal Organizastion Behaviour*, 15, 307-324.
- Dohmen, T. Huffman, D. ve Sunde U. (2006). *Seemingly irrelevant events affect economic perceptions and expectations: The FIFA World Cup 2006 as a Natural Experiment*, IZA Discussion Paper No. 2275. SSRN: <https://ssrn.com/abstract=928830>.
- Downing, H. M., ve Nauta, M. M. (2010). Separation–individuation, exploration, and identity diffusion as mediators of the relationship between attachment and career indecision. *Journal of Career Development*, 36, 207–227.
- Fombrun, C. J., Gardberg, N. A. ve Sever, J. M. (2000). The reputation quotient: A multi-stakeholdermeasure of corporate reputation. *The Journal of Brand Management*, 7(4), 241–255.
- Gabel, M., ve Whitten, G. (1997). Economic conditions, economic perceptions, and public support for European Integration. *Political Behavior*, 19(1), 81-96.

- Gerçek M., (2018). Mesleki kaygı ve kariyer uyumluluğu arasındaki ilişkiler: Öğretmen adayları açısından bir inceleme. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 297-312.
- Ghosh A. ve Fouad, N. A. (2016). Career transitions of student veterans. *Journal of Career Assessment*, 24(1), 99-111.
- Greenbank, P. ve Hepworth, S. (2008). Improving the career decision-making behaviour of working class students: Do economic barriers stand in the way?. *Journal of European Industrial Training*, 32(7), 492-509.
- Hair J. F. Jr., Anderson R. E., Tatham R. L. ve Black W.C. (2014). *Multivariate Data Analysis*, New York, Macmillan.
- Hu, S., Hood, M., ve Creed, P. A. (2018). Career goal importance as a moderator in the relationship between career feedback and career-related stress. *Journal of Career Development*, 45(1), 3-18.
- Imahara, S. D. Scott, J. R. ve Nligan, P. C. (2009). Career plans of graduating plastic surgery trainees in 2009: The impact of an uncertain economic climate, *Plast Reconstr Surg.*, 124(6), 2173-2178.
- Kanai, A. ve Wakabayashi, M. (2004). Effects of economic environmental changes on job demands and workaholism in Japan. *Journal of Organizational Change Management*, 17(5), 537-548.
- Kanfer, R., Wanberg, C. R., ve Kantrowitz, T. M. (2001). Job search and employment: A personality – motivational analysis and meta-analytic review. *Journal of Applied Psychology*, 86, 837-855.
- Kart, E. (2011). Küresel ekonomik rasyonalitede çalışanın zorunlu sadakati. *Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 4(1), 1-18.
- Klehe, U. C., Zikic, J., van Vianen, A. E. M., Koen, J. ve Buyken, M. (2012). Coping proactively with economic stress: Career adaptability in the face of job insecurity, job loss, unemployment, and underemployment. *The Role Of The Economic Crisis On Occupational Stress And Well Being*. 10, 131-176.
- Lin, S. H., Wu, C. H. ve Chen, L. H. (2015). Unpacking the role of self-esteem in career uncertainty: A self-determination perspective. *The Journal of Positive Psychology*, 10(3), 231-239.
- Mallet, P. (2002). Anxiety aroused by thoughts on future academic and professional careers during adolescence: The development of a major form of social anxiety. *Carriérologie*, 8, 599-618.
- Markus, G. B. (1988). The impact of personal and national economic conditions on the presidential vote: A pooled cross-sectional analysis. *Midwest Political Science Association*, 32(1), 137-154.
- Nalbantoglu Yilmaz, F. ve Çetin Gunduz, H. (2018). Career indecision and career anxiety in high school students: An investigation through structural equation modelling. *Eurasian Journal of Educational Research*, 78, 23-42.
- Overacker, S. R., Kalis, C. E. ve Coppola, F. (2018). College students' personality traits in relation to career readiness. *Student Publications*. 600. 1-21.
- Özdemir, S., (2010). Önlisans muhasebe öğrencilerinin kariyer planlamasını etkileyen unsurlar: Ege Bölgesinde bir araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 2, 103-121.
- Paksoy, M., Hırlak, B. ve Balıkçı, O. (2017). Sınırsız ve çok yönlü kariyer tutumlarının bazı demografik özellikler açısından incelenmesi: Adana örneği. *Javstudies*, 3(12), 277-292.

- Pesch, K. M., Larson, L. M. ve Seipel, M. T. (2018). Career certainty and major satisfaction: The roles of information-seeking and occupational knowledge, *Journal of Career Assessment* 26(4) 583-598.
- Pisarik, C. T., Rowell, P. C. ve Thompson, L. K. (2017). A phenomenological study of career anxiety among college students, *The Career Development Quarterly*, 17(65), 339-352.
- Santilli, S., Marcionetti, J., Rochat, S. Rossier, J. ve Nota, J. (2017). Career adaptability, hope, optimism, and life satisfaction in Italian and swiss adolescents, *Journal of Career Development*, 44(1), 62-76.
- Sapienza, P., Zingales, L., Maestriperi, D. (2009). Gender differences in financial risk aversion and career choices are affected by testosterone, *PNAS*, 106 (36), 15268-15273.
- Savickas, M. L. (2005). The theory and practice of career construction. In S. D. Brown ve R. W. Lent (Eds.), *Career development and counseling: Putting theory and research to work* (42–70. ss.). Hoboken, NJ: John Wiley and Sons.
- Solmaz, S. A., Erdoğan, Ç., Türkyay O. ve Korkutata, A. (2012). Sosyotropi ve otonomi kişilik özelliklerinin turizmde kariyer yapma isteği üzerindeki etkileri. *Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3, 47-70.
- Stauffer, S. D., Abessolo, M., Zecca, G. ve Rossier, J. (2019). French-Language translation and validation of the protean and boundaryless career attitudes scales: Relationships to proactive personality, career adaptability, and career satisfaction, *Journal of Career Assessment*, 27(2), 337-357.
- Storme, M., ve Celik, P. (2017). Career exploration and career decision-making difficulties: The moderating role of creative self-efficacy. *Journal of Career Assessment*, 26, 445–456. doi: 10.1177/1069072717714540.
- Super, D. E. (1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 16(3), 282–298.
- Şanlı Kula, K. ve Saraç, T. 2016. Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 227-242.
- Takil, N. B. ve Sari, B. A. (2019). Trait anxiety vs career anxiety in relation to attentional control, *Curr Psychol*. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-0169-8>.
- Tokar, D. M., Withrow, J. R., Hall, R. J., ve Moradi, B. (2003). Psychological separation, attachment security, vocational self-concept crystallization, and Career indecision: A structural equation analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 50, 3–19.
- Tsai, C. Hsu H. ve Hsu, Y. C. (2017) Tourism and hospitality college students' career anxiety: scale development and validation, *Journal of Hospitality and Tourism Education*, 29(4), 158-165, DOI: 10.1080/10963758.2017.1382365
- Ulaş, Ö., ve Özdemir, S. (2018). Üniversite son sınıf öğrencilerinde algılanan kariyer engellerinin yordayıcıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(3), 672-688. doi: 10.16986/HUJE.2017033806
- Vignoli, E. (2015). Career indecision and career exploration among older French adolescents: The specific role of general trait anxiety and future school and career anxiety. *Journal of Vocational Behavior*, 89, 182-191.
- Walsh, G. ve Beatty, E. S. (2007). Customer-based corporate reputation of a service firm: Scale development and validation, *Journal of the Academy of Marketing Science*, 35(1), 127-143.
- Whiston, S. C., ve Keller, B. K. (2004). The influences of the family of origin on career development: A review and analysis. *The Counseling Psychologist*, 32, 493–568.

- White R. E., Thornhill, S., Hampson, E. (2006). Entrepreneurs and evolutionary biology: The relationship between testosterone and new venture creation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 100, 21–34.
- Yetgin, D., Yılmaz A. ve Çiftçi, G. (2018). Krizlerin turist rehberliği öğrencilerinin kariyer planlamasındaki etkisi, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(3), 195-214, DOI: 10.21325/jotags.2018.278
- Yoon H. J., Bailey, N. Amundson N. ve Niles S. (2019). The effect of a career development programme based on the Hope-Action Theory: Hope to Work for refugees in British Columbia, *British Journal of Guidance and Counselling*, 47(19), 6-19.
- Zhong, S., Chew, S. H., Set, E., Zhang, J., Xue, H., Sham, P. C., Ebstein, R. P., ve Israel, S. (2009). The heritability of attitude toward economic risk. *Twin Research And Human Genetics*, 12(1), 103-107.